

2. Геец В.М. Общество, государство и экономика: единство и противоречия. — М.: Институт экономики РАН, 2012. — 66 с.

Ткаченко О. В.,

к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

Кулага І. В.,

к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

СУЧАСНА СВІТОВА КРИЗА ТА ПОШУК НОВОЇ МОДЕЛІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Однією з домінуючих проблем, що обговорюються, досліджуються та дискутуються науковою спільнотою, є світова криза 2008–2009 рр. Вона вже є достатньо глибоко вивченою, а її теоретичне обґрунтування – детально розроблене. Проте, єдиної відповіді щодо причин даної кризи поки що не існує, точніше вона ще не названа вченими, що у свою чергу актуалізує подальше дослідження даної проблематики.

Головним незаперечним фактом, що визнається всіма дослідниками природи сучасної світової кризи є об'єктивність і реальність циклічного розвитку, його визначальний вплив на характер протікання економічних процесів та їх динаміку в умовах постіндустріальної епохи, епохи глобалізації. Проте у баченні причин закономірностей масштабів даної кризи їх погляди різняться. Кризу 2008–2009 рр. визначають як світову фінансову, трансформаційну, першу кризу постіндустріальної епохи, цивілізаційну, системну, глобальну. У ній можна виявити ознаки всіх трьох циклів, що визначені трициклічною схемою Й. Шумпетера, зокрема, циклів М. Кондратьєва, К. Жугляра, Дж. Кітчина. Це підтверджує ідею Й. Шумпетера щодо синхронізації кризових фаз цих трьох відомих циклів, якою вчений пояснював Велику депресію 1929–1933 рр. Нинішню світову кризу та депресію, що слідувала за нею, також можна пояснити синхронізацією кризових фаз, але ще більшої кількості циклів, не тільки економічних, а й політичних і, навіть, цивілізаційних системних циклів П. Сорокіна та Ф. Броделя.

Кризу 2008–2009 рр. можна розглядати як результат перенагро-мадження капіталу, що, в свою чергу, означає надвиробництво з од-ного боку та недоспоживання, з іншого. Але якщо для класичного промислового циклу, що був характерним для індустріальної еконо-міки малося на увазі перенагромадження промислового (реального) капіталу, то нинішній кризі передувало нагромадження фінансового (фіктивного) капіталу, полем діяльності якого є фінансові ринки, а результатом – фінансові дисбаланси.

Сучасна світова криза знову загострила увагу на проблемі ефек-тивності ринкової моделі розвитку. Саме тому її варто вважати сис-темною, але не маючи на увазі основи ринково-капіталістичної сис-теми, а лише тієї її моделі, що склалася у 1980–1990-х рр. І ось тут під шквал критики потрапляє сама економічна наука, яка з огляду на її практичну та прогностичну функції є теоретичною платформою відповідної моделі господарювання, варіанту економічної політики, у тому числі антициклічного регулювання [1].

Факт взаємовпливу, взаємозалежності економічної науки та еко-номічної політики є загальновизнаним та історично доведеним і проявляється у різних системах регулювання економічного розви-тку. Про це, зокрема, йдеться у концепції подвійного руху, що сфор-мульована представниками школи суспільних структур нагрома-дження (Д. Гордон, М. Вольфсон, Д. Котц та ін.). Вони вважали, що в процесі розвитку капіталізму відбувається чергування ліберальних і регуляціоністських інституціональних структур [2]. Панування пі-сля Великої депресії 1929–1933 рр. регуляторної інституціональної структури, теоретичним підґрунтям, економічним мейнстрімом якої стала теорія Дж. М. Кейнса, зазнала краху наприкінці 1970-х рр. внаслідок економічної кризи 1975–1976 рр.

Початок 80-х років XX ст. знаменується переходом до неолі-бералізму як у державній політиці (прикладами є «рейганоміка» та «тетчеризм»), так і в правлячій теоретичній концепції (монета-ризм, теорія пропозиції та раціональних очікувань). Новий еко-номічний мейнстрім став теоретичною платформою «спекулятив-ного капіталізму», обґрунтував процеси дерегулювання бізнесу та фінансів, активізацію приватизаційних процесів, скорочення со-ціальних програм, обмеження державного макроекономічного ре-гулювання. Найбільшою мірою неоліберальна стратегія позначи-лася на фінансовій системі, наслідком чого стало надування

спекулятивних бульбашок, що й спровокувало кризу ринку іпотечного кредитування у США. Тож цілком доречно визначити кризу 2008–2009 рр. як кризу неоліберальної інституціональної моделі ринкової економіки.

Ринковий фундаменталізм за просторовою ознакою має глобальний характер, а отже, неоліберальна модель поширюється в глобалізованій економіці, а її суперечності набувають глобального характеру. І знову ж, найчутливішою до впливу стала фінансово-інвестиційна сфера. Світові фінансово-грошові потоки значно перевищили річний оборот світової економіки (у 2008 році, відповідно, біля 600 трлн дол. і 60 трлн дол.) [3]. Перенакопичений фіктивний капітал, не маючи під собою матеріальної основи, знаходиться у «вільному плаванні», здійснюючи багатомільярдні спекулятивні фінансові операції, руйнує фінансові ринки, розносить «кризову інфекцію» у світовому масштабі та призводить до виникнення кризових явищ глобального масштабу. Такою стала криза 2008–2009 рр., до якої світова наукова та політична еліта виявилася теоретично і практично не готовою.

Отже, зазначена проблема вимагає пошуку нової парадигми економічної науки в дослідженні природи сучасної циклічності, також має зазнати змін сама модель функціонування економіки не лише на національному, а й на глобальному рівні.

Список використаних джерел

1. *Ткаченко Олена, Кулага Ірина.* Становлення нової парадигми теорії циклічності в умовах сучасної економіки // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. – № 1/2017. – С. 14–18.

2. *Андрій Малюк* Теоретико-методологічні проблеми дослідження сучасної глобальної кризи // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2012. – № 4. – С. 26.

3. *Кузьменко В.П.* Теория экономических циклов и глобальный финансовый кризис / [Електронний ресурс] Інститут еволюційної економіки. – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ru/publication/146>

4. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: монографія / Д.Г.Лук'яненко, А.М.Поручник, Я.М.Столярчук [та ін.], за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Д.Г.Лук'яненка та д-ра. екон. наук, проф. Поручника А.М. – К.: КНЕУ, 2010. – 334 с.